

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТАЛОГО ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Розглядаються принципи ведення сталого лісового господарства, які були проголошені на міжнародних конференціях, і проблеми їх реалізації в Україні.

Ключові слова: принципи розвитку сталого лісового господарства, міжнародні конференції, Україна.

Z.O. Ganzha – USUFWT

Principles of organization of SUSTAINABLE forestry of Ukraine

Principles of sustainable forestry, which were proclaimed at international conferences and problems of their realization in Ukraine are considered.

Keywords: principles of development of sustainable forestry, international conferences, Ukraine.

Розвиток сталого лісового господарства – це пріоритетний напрям України. Державна програма "Ліси України" на 2002-2015 роки [1] визначає основні напрями та джерела забезпечення збалансованого розвитку лісового господарства країни, спрямованого на посилення екологічних, соціальних та економічних функцій лісів в умовах реформування сільгосппідприємств, прийняття нового земельного законодавства. Одним із пунктів її основного завдання є: забезпечити цей розвиток лісового господарства на науково – обґрунтованій основі. Більше того, 26 квітня 2003 року була прийнята Постанова КМУ №634 "Про затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому самміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки" [2]. Отже, наша держава опинилася, нарешті, біля порога цього переходу. Тому є дуже актуальним питання розробки науково – обґрунтованої концепції ведення лісового господарства, враховуючи всі принципи, на яких будується ця концепція.

Принципи лісової політики базуються на принципах екологічної політики [3]. Вони є ефективними тоді, коли вона опирається на загальновизнані наукові принципи. До таких можна віднести: принцип багатоцільового використання лісів; принцип сталого лісокористування; принцип однаково справедливої лісової політики щодо лісів різних форм власності; принцип врахування національних традицій лісокористування; принцип стимулювання збереження біологічного та генетичного розмаїття, зростання комплексної продуктивності лісів та раціонального використання лісових ресурсів [4].

Залежно від виду лісової політики існують відповідно і принципи. Так, розвиток подій на арені міжнародної політики щодо збереження, покращення, використання і підвищення ролі лісів у забезпеченні сталого розвитку лісової економіки і соціальної сфери стала Конференція об'єднаних націй з довкілля і розвитку, яка відбулася в Ріо-де-Жанейро в 1992 році. На цій конференції були проголошені принципи ведення лісового господарства, які носять рекомендаційний характер.

На загальноєвропейському рівні теж відбулися кроки в даному напрямку – Міністерські конференції з питань захисту лісів Європи. На другий

Міністерській конференції з питань захисту лісів Європи, яка відбулася у Гельсінкі 1993 року, європейські країни та Європейський Союз підписали чотири резолюції [5]. Перші дві: резолюція Н₁ "Загальні принципи раціонального управління Європи", резолюція Н₂ "Загальні принципи збереження біорізноманіття лісів Європи" є стратегічним планом розвитку сталого управління лісами Європи. В резолюції Н₁ вказано, що сталий розвиток лісового господарства визначається як "такий засіб використання лісів, лісових земель та управління ними і такі темпи цього використання, що не завдають шкоди іншим і зберігають біорізноманіття, продуктивність, життєздатність лісів та їхню здатність до відновлення, а також їхній потенціал щодо виконання ними тепер і в майбутньому відповідних екологічних, економічних, соціальних функцій на місцевому, національному рівнях" [3]. Також проголошено, що лісовий менеджмент повинен базуватися на стабільній і довготривалій лісовій політиці, забезпечувати збереження багатосторонніх функцій лісових систем, враховувати структуру власності. Була проголошена заборона трансформації лісових земель в інше призначення. Відповідно з проголошеними принципами лісовий менеджмент повинен базуватися на регіональних або місцевих планах (програмах). Такі плани повинні враховувати економічні і екологічні наслідки від втілення цих планів у життя, і враховувати практичний досвід і наукові знання.

Європейська концепція відображена в таких відомих документах як "Стратегія та програма дій Товариства в лісовому секторі" (1998) та "Стратегія Європейського Союзу в галузі лісового господарства", яка була ухвалена Європейським парламентом 30 січня 1997 року. Вона проголосила боротьбу з ерозією, знелісненням, пожежами та деградацією біорізноманіття; фінансову підтримку розвитку сталого лісового господарства. Ця стратегія ЄС інтегрована з політикою щодо захисту довкілля та розвитку сільського господарства. Вона передбачає включення дієвих стимулів спрямованих на розвиток агролісівництва. На міжнародному рівні Європейський парламент висловився за сталий розвиток лісового господарства, екологічну сертифікацію та інтегровану стратегію розвитку лісового господарства, укладання міжнародної угоди щодо захисту і надійного управління лісами [6].

Щодо України, то її національні принципи ведення лісового господарства не затверджені. Це означає, що основний стержень ведення сталого лісового господарства відсутній, а отже, його розробка постає важливим завданням.

Формуючи напрямки національної лісової політики, враховуючи сучасний стан ведення лісового господарства України та пріоритети розвитку, пропонується розроблення національних принципів сталого лісового господарства України. Національні принципи повинні базуватися на принципах екологічної політики, загальновизнаних наукових міжнародних принципах, враховувати стратегічні плани розвитку сталого управління лісами Європи. Їх зміст такий:

- сприяння збереженню біологічного та генетичного розмаїття, зростанню комплексної продуктивності лісів та їх раціональне використання;

- ведення лісового господарства із застосуванням нових екологозберігаючих технологій;
- довготермінове спрямування ведення лісового господарства;
- забезпечення соціальних, екологічних, культурних та духовних потреб теперішніх і майбутніх поколінь;
- багатоцільове використання лісових ресурсів;
- сприяння захисту унікальних лісів, зокрема, таких що мають культурну, духовну, історичну та релігійну цінність;
- проведення лісовими інституціями просвітницької роботи щодо глобального значення лісів;
- забезпечення висококваліфікованими працівниками лісової галузі та сприяння розвитку лісівничої освіти;
- раціональне розміщення лісового господарства України;
- проведення регіональної економіки з урахуванням еколого-економічних особливостей відповідного регіону, спираючись на науково обґрунтовані дослідження та висновки;
- проведення моніторингу лісів на різних рівнях;
- збільшення площі лісів охоронного призначення;
- сприяння підвищенню лісистості України та природоошадне ведення лісового господарства;
- високоякісне виготовлення лісової продукції;
- сприяння розвитку національного виробництва, здійснення міжнародної торгівлі тільки продукцією переробки;
- сприяння розвитку рекреаційної інфраструктури;
- сприяння відновленню лісових екосистем забруднених радіонуклідами;
- розбудова національної лісової політики на основі міжнародної;
- збереження заповідного фонду України;
- залучення громадськості (жителів лісових територій, окремих підприємств, урядових та неурядових організацій) до створення довгострокових планів ведення лісового господарства;
- підвищення культури ведення лісового господарства;
- вільний доступ громадян України до національних лісів.

Розробка національних принципів сталого лісового господарства є каталізатором на обраному шляху розвитку. Необхідно врахувати, що побудувати мости між теорією і практикою не так вже й просто. Існує ряд перешкод, які необхідно в процесі переходу до сталого лісового господарства, а саме: консервативне законодавство; невідповідність системи обліку лісів та ведення державного лісового кадастру міжнародним вимогам; очікуване підвищення витрат державного бюджету, пов'язане із запровадженням та функціонуванням системи критеріїв та індикаторів [7]; необхідність комплексної оцінки соціально-еколого-економічних процесів лісокористування і лісовідновлення з метою контролю їх розвитку у часі; необхідність визначення пріоритетності розподілу ресурсів виходячи з прийнятих цілей, напрямків екологічно стійкого розвитку території, відновлювальних і природоохоронних комплексів; недосконалість господарського механізму (державного управління, ціноутворення, фінансово-кредитної системи, оподаткування) лісового комплексу.

Література

1. **Про затвердження** державної програми "Ліси України" на 2002-2015 роки: постанов Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 р. № 581.
 2. **Про затвердження** Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 634.
 3. **Henk Folmer, H. Landis Gabel, Hans Opschoor (1999)**, Principles of Environmental and Resource Economics. A Guide for Students and Decision Makers, Cheltenham, UK.
 4. **Follow-up** Reports on the Ministerial Conferences on the Protection of Forests in Europe. Vol. II. Sustainable Forest Management in Europe. Special Report on the Follow-up on the Implementation of Resolutions H₁ and H₂ of the Helsinki Ministerial Conference. – Lisbon: Ministry of Agriculture, Rural Development and Fisheries of Portugal, 1998. – 274 p.
 5. **Синякевич І.М.** Екологічна і лісова політика. – Львів: УкрДЛТУ, 2001. – 202 с.
 6. **Про затвердження** Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Указ Президента України 11.06.98. № 615/98. – www.rada.kiev.ua/laws/pravo/new/
 7. **Кравець П.В.** Розробка національної системи критеріїв та індикаторів невиснажливого управління лісами України і механізм її впровадження. – К.: НАУ, 2002. – 27 с.
-